

Extended Abstract

Social Principles in Asian Countries' Names

Hamed Mowlaei Kuhbanani¹

Assistant Professor in Linguistics, Faculty of
Foreign Languages, Vali-e-Asr University of
Rafsanjan, Rafsanjan, Iran

h.molaei@vru.ac.ir

Abouzar Oraki²

Assistant Professor in Translation Studies,
Faculty of Foreign Languages, Vali-e-Asr
University of Rafsanjan, Rafsanjan, Iran

a.oraki@vru.ac.ir

Faezeh Iranpur³

M.A Student in Linguistics, Faculty of Foreign Languages, Vali-e-Asr University of Rafsanjan,
Rafsanjan, Iran

faeze.iranpour76@gmail.com

Introduction

The study of proper names is one of the interesting areas in the humanities. As stated by Zandi & Ahmadi (2016. P,102) the study of proper names is considered by researchers in different fields such as philosophy, psychology, sociology, anthropology, literature, translation studies, history, archaeology, and cultural studies. Onomastics is a subfield of Social Linguistics which focuses on the study of proper names from a linguistic perspective. The present study investigates the Asian toponyms based on two linguistic criteria. The first criterion is the primary factor in naming Asian countries; in other words, we try to determine the different factors of the Asian toponyms including social, political, geographical, and religious factors, among others. The second criterion is related to Persian equivalences of Asian toponyms. In this part, the word formation processes which are used for naming Asian countries in Persian will be investigated. Studying Asian toponyms from an etymological and translational perspective would provide considerable information not only for Linguists and translators but also for the researchers in Geography, History and Inter-cultural studies.

Method

The present study is a descriptive-analytical one in which data collection is conducted by exploring the United Nation official website (un.org/dgacm/en/content/regional-groups) and also the reliable website of geographical information (worldometers.info). The corpus of this study consists of 43 Asian country names. It is worthwhile to mention that South and North Korea are considered as a single toponym in this research, due to the main goal of focusing on core meaning of country name. The south and north in these countries are used for showing the geographical direction of them. The study was done in two steps. In the first phase, the

* Corresponding Author

social factors of country names based on the Agyekum (2006) was extracted and then a typological hierarchy is presented for main factors in the 43 Asian country names. In the second phase, the Persian equivalents of international country names are analyzed from the word-formation point of view and a typological hierarchy is presented too. As it is clear, the present study does not want to present only etymological information about the names of Asian countries, rather it wants to concentrate on different factors affecting this naming. Due to this, different sources were studied to find relevant information about the main reasons of Asian countries' names. At the end, The Concise Oxford Dictionary of the World Place-names (Everett-Heath, 2020) is the main base of the present study for typological hierarchy of factors affecting Asian countries' names.

Results & Discussion

The results of the first goal reveal that there are 9 factors for the Asian toponyms. Among them, the names of tribes, races, and geographical zones or features are the most common since the first one used in 14 and the second one in 13 Asian toponyms. Other factors are the name of Geographical direction, Kingdom dynasty, people characteristics, the name of a person, the name of holy places, the name of God or Goddess and the name of animals. Accordingly, the following hierarchy is presented for social factors in the naming of European countries:

*Tribe or Race > Geographical zone or feature > Geographical Direction > Kingdom Dynasty
> People Characteristics > Person > Holy Places > > God or Goddess > Animal*

The results of the second criterion also show that there are three word formation processes for naming Asian toponyms including Borrowing, coinage and loan translation. The most popular one is borrowing which is used in 28 Persian equivalents of Asian toponyms. Coinage is used to form nine Asian toponyms in Persian and six Asian toponyms is the result of Loan translation in Persian. Accordingly, the following hierarchy is presented for word-formation Processes in the usage of Asian country names in Persian:

Borrowing > Coinage > Loan translation

Table 1.

Social Factors for Asian country name

Factor	Number	Toponyms
Race or Tribe	14	Afghanistan, Uzbekistan, Iran, Bangladesh, Bhutan, Tajikistan, Pakistan, Thailand, Turkmenistan, Kyrgyzstan, Kazakhstan, Laos, Mongolia, Malaysia.
Geographical Zone/Feature	13	Jordan, Bahrain, Brunei, Taiwan, Japan, Iraq, Qatar, Kuwait, Lebanon, Maldives, Nepal, India, Hong Kong.
Geographical Directions	4	Indonesia, Vietnam, Yemen,

Factor	Number	Toponyms
		East Timor.
Kingdom Dynasty	3	China, Korea, Saudi Arabia.
	3	
People Characteristics		United Arab Emirates, Palestine, Myanmar.
Person	3	Oman, Philippine, Cambodia
Holy Places	1	Sri Lanka
God or Goddess	1	Syria
Animal	1	Singapore

Table 2

Word-formation process for Asian country names in Persian

Process	Number	Toponyms
Borrowing	28	Bangladesh, Bhutan, Thailand, Laos, Malaysia, Jordon, Bahrain, Brunei, Taiwan, Iraq, Qatar, Kuwait, Lebanon, Maldives, Nepal, Hong Kong, Indonesia, Vietnam, Yemen, Korea, Palestine, Myanmar, Oman, Philippine, Cambodia, Sri Lanka, Syria, Singapore.
Loan Translation	9	China, Iran, Tajikistan, Pakistan, Turkmenistan, Japan, India, Afghanistan, Uzbekistan.
Coinage	6	Saudi Arabia, East Timor, United Arab Emirates, Kyrgyzstan, Kazakhstan, Mongolia

Conclusion

The results of the first goal of the present study reveal that there are 9 factors for the Asian toponyms. Among them, the names of tribes and nations are the most common, appearing in 14 Asian toponyms. Other factors are Geographical zone or feature, Geographical Direction, Kingdom Dynasty, people characteristics, Person, holy places, God or Goddess and Animal. Although Asia is home to many religions, it is interesting to conclude that religion is the main factor of country name just in one country (Syria). Of course, it should be mentioned that in two other countries (Sri Lanka and Pakistan) there are some signs of religion. Furthermore, only three country names are based on Kingdom Dynasty factor and this is surprising fact since Asian countries have a long tradition in powerful Dynasties.

The results of the second criterion also shows that there are three word formation processes for naming Asian toponyms including Borrowing, loan translation and coinage. The most popular one is borrowing which is used in 28 Persian equivalents of Asian toponyms. Coinage is used for the formation of nine Asian toponyms in Persian and six Asian toponyms are the result of Loan translation in Persian. The borrowing process into Persian occurred from different languages.

Keywords: Toponym, Etymology, Translation study, Sociolinguistics.

References

- Agyekum, K. (2006). The Sociolinguistics of Akan personal names. *Nordic Journal of African Studies*, 15(2), PP 206-235.
- Ahadian, M. M., & Bakhtiari, R. (2010). Geographical names. *New Literary Studies*, 42(2), 181-199. doi: 10.22067/jls.v42i2.4190. [in Persian].
- Birmingham, D. (2007). *A Concise History of Portugal*. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2008). *Dictionary of linguistics and phonetics*. Oxford: Blackwell.
- Everett-Heath, J. (2000). *Europe place names of the world*. United Kingdom: Macmillan Press LTD.
- Everett-Heath, J. (2020). *The concise Oxford dictionary of the world place-names*. 6th edition. Oxford: Oxford University Press.
- Frucht, R. (2004). *Eastern Europe: An Introduction to the People, Lands, and Culture*. 3RD edition. American Library Association.
- Hosseini-Talaei, P. (20203). *Armenia in Sasanian Era*. Tehran: Amirkabir Press.[in Persian].
- Malhreb, M. (2007). *The Languages of the World People*. Translated into Persian by Mollanazar, E. Tehran: Elmi & Farhangi Press. [in Persian].

زبان‌شناسی و گویش‌های ایرانی

سال ۹، شماره ۲، پیاپی ۱۵ (پاییز و زمستان ۱۴۰۳) شماره صفحات: ۱۹۷ - ۲۱۳

معیارهای اجتماعی در نام‌گذاری کشورهای آسیایی

حامد مولایی کوهبنانی^{۱*}، ابودر اورکی^۲، فائزه ایران‌پور^۳

۱. استادیار زبان‌شناسی، گروه زبان‌شناسی، دانشکده زبان‌های خارجی، دانشگاه ولی‌عصر (عج) رفسنجان، رفسنجان، ایران.
۲. استادیار مترجمی زبان انگلیسی، گروه مطالعات ترجمه، دانشکده زبان‌های خارجی، دانشگاه ولی‌عصر (عج) رفسنجان، رفسنجان، ایران.
۳. کارشناس ارشد زبان‌شناسی، گروه زبان‌شناسی، دانشکده زبان‌های خارجی، دانشگاه ولی‌عصر (عج) رفسنجان، رفسنجان، ایران.

چکیده

واژه‌های کلیدی:

پژوهش حاضر درصدد است در چارچوب اصول نام‌شناسی و با استفاده از دو معیار زبان‌شناختی به بررسی جای‌نام کشورهای آسیایی بپردازد. معیار نخست به شناسایی عوامل مؤثر در نام‌گذاری هر کشور اختصاص دارد، از جمله تأثیرات سیاسی، اجتماعی، جغرافیایی، مذهبی و سایر جنبه‌ها که نقش مهمی در شکل‌گیری این نام‌ها داشته‌اند. معیار دوم به نحوه ورود این جای‌نام‌ها به زبان فارسی معیار در ایران می‌پردازد و بررسی می‌کند که این نام‌ها از چه طریقی در زبان فارسی رایج شده‌اند. برای نیل به اهداف پژوهش، پیکره پژوهش شامل ۴۳ جای‌نام از کشورهای آسیایی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج پژوهش در مورد معیار نخست نشان داد که از میان ۹ عامل، نام قوم یا قبیله و ویژگی‌های جغرافیایی تأثیرگذارترین عوامل محسوب می‌شود؛ زیرا مجموعاً ۱۴ کشور براساس نام قوم یا قبیله و ۱۳ کشور براساس ویژگی جغرافیایی نام‌گذاری شده‌اند. علاوه بر این، عواملی همچون جهت جغرافیایی، سلسله پادشاهی، ویژگی مردمان، شخص، مکان مذهبی، خدایان و حیوان نیز در نام‌گذاری کشورهای آسیایی دخیل هستند. نتایج مربوط به معیار دوم نشان داد که قرض‌گیری مهم‌ترین عامل در کاربرد جای‌نام کشورهای آسیایی در فارسی محسوب می‌شود، زیرا جای‌نام ۲۸ کشور براساس فرایند قرض‌گیری مستقیم در فارسی کاربرد دارند. علاوه بر قرض‌گیری، فرایندهای ابداع و ترجمه قرضی نیز در نحوه کاربرد این جای‌نام‌ها در فارسی نقش دارند.

جای‌نام

ریشه‌شناسی

ترجمه‌شناسی

زبان‌شناسی اجتماعی

نام‌شناسی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۳ بهمن‌ماه ۱۴۰۳

پذیرش: ۱۲ فروردین‌ماه ۱۴۰۴

* آدرس ایمیل نویسنده مسئول: h.molaei@vru.ac.ir

۱. مقدمه

بررسی نام‌ها از دیرباز یکی از حوزه‌های جالب توجه در بسیاری از علوم بوده است. زندی و احمدی (۱۳۹۵: ۱۰۲) در این زمینه عقیده دارند که مطالعه نام‌های خاص در فلسفه، حقوق، روان‌شناسی، مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی، مطالعات ترجمه و بین‌فرهنگی، ادبیات، تاریخ، باستان‌شناسی و زبان‌شناسی مورد توجه است. بررسی زبان‌شناختی نام‌ها منجر به ظهور شاخه‌ای از

علم زبان‌شناسی تحت عنوان نام‌شناسی^۱ شده است. زندی و احمدی (۱۳۹۵) بیان می‌کنند یکی از مفاهیم اساسی که انسان‌ها با آن سروکار دارند مفهوم مکان است. زبان، به بشر این توانایی را داده تا براساس ویژگی‌های جغرافیایی به هر منطقه نام خاصی داده و آن را از منطقه مجاور متمایز کند. یکی از شاخه‌های نام‌شناسی نیز در همین راستا به مطالعه نام مکان‌ها از جنبه‌های مختلف زبانی می‌پردازد؛ این شاخه تحت عنوان «جای‌نام‌شناسی»^۲ شناخته می‌شود. بنا به تعریف بختیاری و احدیان (۱۳۸۸: ۱۳۳) هر نام جغرافیایی یا جای‌نام، سه ویژگی موقعیت جغرافیایی، پیشینه تاریخی و نیز ساختار و مفهوم واژگانی را دارد.

پژوهش حاضر نیز درصدد است تا در چارچوب اصول نام‌شناسی و براساس دو معیار به بررسی جای‌نام کشورهای آسیایی بپردازد. نخستین معیار مربوط به بررسی جای‌نام‌ها از منظر عوامل مؤثر بر نام کشورهای آسیایی است. آگی‌کوم^۳ (۲۰۰۶) در این زمینه بیان می‌کند که نام‌گذاری، جنبه مهمی از امور جامعه است و نام‌ها معنا و کارکردی فرهنگی اجتماعی دارند؛ با توجه به تنوع جغرافیایی و اجتماعی موجود در کاربرد نام‌ها، زبان‌شناسی اجتماعی متولی مناسبی برای مطالعه تنوع و تغییرات هم-زمانی و در زمانی در زمینه نام‌ها به شمار می‌آید. معیار دوم، بررسی نحوه کاربرد جای‌نام کشورهای آسیایی در فارسی است. بررسی جای‌نام کشورهای آسیایی از دو جنبه ریشه‌شناختی و ترجمه‌شناختی می‌تواند اطلاعات جالبی را نه تنها در اختیار زبان‌شناسان و مترجمان قرار دهد بلکه می‌تواند مورد توجه علاقه‌مندان به جغرافی، تاریخ و مطالعات بین فرهنگی نیز قرار گیرد.

۲. پیشینه پژوهش

پژوهش‌های هدفمند در حوزه جای‌نام‌شناسی، به عنوان بخشی از حوزه نام‌شناسی به زبان فارسی نیز عمدتاً از اوایل دهه ۱۳۸۰ شمسی آغاز شده‌اند. در ادامه به طور خلاصه به نتایج برخی از این پژوهش‌ها اشاره خواهد شد. افشار سیستانی (۱۳۸۲) اطلاعاتی درباره موقعیت جغرافیایی، وجه تسمیه و پیشینه تاریخی بسیاری از شهرهای ایران را گردآوری کرده است. وی نتیجه می‌گیرد که عواملی مانند ناهمواری‌ها، آب و هوا، پوشش گیاهی و زندگی جانوری و بسیاری موارد مربوط به پیشینه تاریخی در نام‌گذاری شهرهای ایران دخیل هستند. احدیان (۱۳۸۸) هم به بررسی ریشه‌شناختی دو جای‌نام «نهلوند» و «آدرپانا» در استان همدان پرداخته است. وی با استفاده از رویکرد نوین جای‌نام‌شناسی و بر پایه منابع معتبر زبان‌شناختی، تحلیلی ریشه‌شناختی برای این دو جای‌نام ارائه کرده است. نتایج پژوهش اسدی (۱۳۸۹) نیز نشان می‌دهد که در شهر سنجند نام‌گذاری مشاغل به فراحوزه غیررسمی و نام‌گذاری معابر و مدارس به فراحوزه رسمی گرایش بیشتری دارند. آلیانی (۱۳۹۰) با تعیین ساختار و گونه‌شناسی تاریخی جغرافیایی استان گیلان، به دسته‌بندی انواع جای‌نام‌ها بر اساس علت نام‌گذاری آن‌ها می‌پردازد. مردوخ و باستانی راد (۱۳۹۲) نیز در پژوهشی با تعیین ساختار و گونه‌شناسی تاریخی-جغرافیایی ایران به دسته‌بندی انواع جای‌نام‌ها براساس علت‌یابی در نام‌گذاری‌ها اشاره شده است. رفاهی (۱۳۹۳) به معرفی مبانی نظری جای‌نام‌ها و اصول شناسایی اسامی جغرافیایی سرزمین ایران پرداخته است. ملیحی و کیشه‌خاله (۱۳۹۵) نیز توصیفات مربوط به

1. Onomastics

2. Toponym

3. K. Agyekum

جای‌نام‌های تالشی در بخش اسالم تالش را جمع‌آوری کرده‌اند و ضمن دسته‌بندی عناصر تشکیل‌دهنده جای‌نام‌ها، به بررسی انواع جای‌نام‌های اصلی عناصر تشکیل‌دهنده آن‌ها و تحلیل ساخت‌واژه‌های آن‌ها پرداخته‌اند. سبزیلیپور (۱۳۹۶) انواع جای‌نام‌های مناطق تات‌زبان شاهرود و خلخال را مشخص کرده است. رضایی (۱۳۹۷) به بررسی پیشینه استقرارهای باستانی واقع در محدوده شهر امروزی سرپل‌ذهاب و برخی ویژگی‌های تاریخی این دیار و سیر تحول جای‌نام‌های مرتبط با آن پرداخته است. برجیان (۱۳۹۸) نیز الگوهای لفظی در البرز مرکزی را بررسی کرده است. نتایج وی نشان می‌دهد علاوه بر الگوهای لفظی شواهد کثیر تغییر معنایی هم در جای‌نام‌ها مطرح می‌شود. حیدری و برآبادی (۱۳۹۹) بیان می‌کنند که واژه‌هایی مانند خان و ماه و مشتقات آن‌ها در جای‌نام‌های شهرستان بیرجند بسامد بالایی دارند. آساطوریان (۱۴۰۰) در خصوص وجه اشتقاق جای‌نام گردمان در ارمنستان پژوهشی داشته است. به عقیده وی این جای‌نام، منشا قفقازی ندارد و به هیچ یک از قوم‌نام‌های قفقازی شبیه نیست. وی بیان می‌کند که گردمان به احتمال زیاد ریشه در زبان‌های ایرانی دارد و از زبان پارتی یا مادی میانه به یادگار مانده است. با این وجود، تنها پژوهش فارسی در زمینه بررسی زبان‌شناختی جای‌نام کشورها را مولایی کوهبنانی و همکاران (۱۴۰۳) انجام داده‌اند که در آن معیارهای اجتماعی دخیل در نام بین‌المللی کشورهای اروپایی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج مولایی کوهبنانی و همکاران (۱۴۰۳) نشان می‌دهد که نام قوم و قبیله تأثیرگذارترین عامل محسوب می‌شود زیرا مجموعاً ۲۴ کشور در اروپا براساس نام قوم یا قبیله‌ای که عمدتاً نخستین ساکنان آن منطقه جغرافیایی بوده‌اند، نام‌گذاری شده‌اند. علاوه بر این، عواملی همچون منطقه یا ویژگی جغرافیایی، شخص، حیوان، اثر تاریخی و عنصر طبیعی نیز در نام‌گذاری کشورهای اروپایی دخیل هستند.

۳. چارچوب نظری پژوهش

۳-۱. روش پژوهش

پژوهش حاضر در چارچوب اصول نام‌شناسی به عنوان یکی از زیرشاخه‌های نسبتاً جدید زبان‌شناسی اجتماعی انجام پذیرفته است. لباو^۱ (۱۹۷۲) عقیده دارد که زبان‌شناسی اجتماعی نام‌شناسی را از دانشی ناشناخته و کم اهمیت به دانشی حائز اهمیت برای مطالعه جوامع عصر حاضر تبدیل کرده است. برامول^۲ (۲۰۱۲) نیز اعتقاد دارد که نام‌شناسی عموماً مؤلفه و عملکردی جامعه‌شناختی در بررسی داده‌های نام‌شناسی دارد که راهبرد و نتایج تاریخی در آن نادیده گرفته می‌شوند. بایقابلو^۳ و همکاران (۲۰۱۹) بیان می‌کنند که کهل^۴ (۱۹۷۱) برای نخستین بار و پس از او لیبرسون^۵ (۱۹۸۴) پیوستگی نام‌شناسی و زبان‌شناسی اجتماعی را مطرح کردند؛ اما ولانگندونک^۶ (۲۰۰۷) به طور منسجم به تحلیل و بررسی نام و نام‌گذاری در یک راستای منظم پرداخت.

۱. W. Labav

۲. E.S. Bramwell

۳. K. Baygabulov

۴. F. Khel

۵. Liebersson

۶. W. Ven Langendonck

جای‌نام‌شناسی، شاخه‌ای گسترده از نام‌شناسی است که به بررسی نام‌های جغرافیایی می‌پردازد. به عبارت دیگر دانش مطالعه و بررسی نام‌ها، برای نامیدن مکان، سرزمین یا موقعیت جغرافیایی به کار می‌رود (کریستال^۱، ۲۰۰۸). رفاهی (۱۳۹۳: ۱۳) عقیده دارد ما هر روز با نام‌های جغرافیایی سروکار داریم. در واقع این شاخه، علمی است که به بررسی نام‌های جغرافیایی می‌پردازد و ویژگی‌های آنها را از دیدگاه تاریخی، جغرافیایی و به ویژه زبان‌شناسی آشکار می‌سازد. به اعتقاد رفاهی (۱۳۹۳: ۱۶) هر جای‌نام سه ویژگی دارد که عبارتند از مکان و موقعیت، پیشینه تاریخی و نهایتاً ساختار و مفهوم. یکی از نمودهای جای‌نام‌شناسی در بحث جای‌نام کشورهای است. الزومر^۲ (۲۰۰۹: ۱۶) به نقل از زلینسکی^۳ (۱۹۷۰: ۷۴۳) بیان می‌کند که رویه‌ها و الگوهای انتخاب نام کشور می‌توانند ایده‌آل‌ترین سنج در تحلیل تنوع مکانی و زمانی در تمام نظام‌های فرهنگی باشند. ون لانگندونگ (۲۰۰۷: ۳۲۰) نیز بیان می‌کند که بررسی و مطالعه تحولات جوامع و زبان‌ها با استفاده از نام‌ها میسر می‌شود؛ زیرا تحولات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و تاریخی، تغییرات فرهنگی و زبانی مهمی در پی دارند که در سطح مجموعه‌ای عظیم هر زبانی رخ می‌دهد. مدرسی (۱۳۸۴: ۲) نیز بیان می‌کند که نام‌ها سیر حیات و مماتی دارند؛ عناصر واژگانی هر زبانی، ناگزیر از این تغییر و تحولات تأثیر می‌پذیرند، زیرا در جامعه ایجاد و هویت‌ساز می‌شوند، ادامه حیات می‌دهند و ممکن است در کاربرد شفاهی و جمعی دست‌خوش تغییراتی شده و تبدیل به نامی مرده شوند. فرکس^۴ (۲۰۱۵) نیز اعلام می‌کند که تغییر در نام ممکن است با گذر زمان و با تغییر در نگرش‌های جامعه زبانی حاصل شود و بدین ترتیب، نام‌های مورد استفاده، از نسلی به نسل دیگر و تحت تأثیر تحولات گوناگون دست‌خوش تغییراتی شوند. به اعتقاد برنز^۵ (۲۰۱۵: ۱۸) نیز مؤلفه‌های فرهنگی و سیاسی تاریخی اجتماعی برای برگزیدن نام کشورها مهم هستند. وی بیان می‌کند که جای‌نام‌شناسی به بررسی تاریخچه نام کشورها از گروه‌های اجتماعی یا منطق خاص می‌پردازد و برای پی بردن به الگوی توسعه جغرافیایی یا اجتماعی آنها استفاده می‌شود و دستگاه‌های زبانی را که برای تولید نام و زنده و فعال نگه داشتن آنها در بستر زبان یا زبان‌های جامعه مورد نظر به کار می‌روند، مطالعه می‌کند. به اعتقاد دیاکونوف^۶ (۱۳۸۳: ۶۰) جای‌نام‌های کشورهای مختلف غالباً از زبان پیشین مردم آن منطقه باقی می‌ماند. به باور دیاکونوف (۱۳۸۳)، مکان‌ها از عناصر نخستین هویت آن منطقه تلقی می‌شوند و پرسش درباره جای‌نام‌ها کارکرد مؤثری در پیدایش و ماندگاری جای‌نام‌ها دارد.

پژوهش حاضر قصد دارد تا در چارچوب اصول کلی نام‌شناسی با روشی توصیفی-تحلیلی به بررسی عوامل دخیل در نام‌گذاری کشورهای آسیایی از جنبه هم‌زمانی بپردازد. پیکره پژوهش شامل ۴۳ جای‌نام است که با استناد به سایت سازمان ملل^۷ به آدرس و سایت معتبر اطلاعات جهانی^۸ به دست آمده است. نویسندگان مقاله حاضر با انطباق این دو به مجموع ۴۳ جای‌نام آسیایی رسیدند. به منظور انجام پژوهش، در وهله نخست براساس معیارهای اجتماعی آگیکوم (۲۰۰۶) در بررسی جای‌نام‌ها، به تعیین عوامل مؤثر در نام‌گذاری هر کدام از جای‌نام کشورهای آسیایی پرداخته شده تا بر اساس بسامد وقوع هر

1. D. Crystal

2. A. AL-Zumor

3. Zelinsky

4. T. Farkas

5. A. Burns

6. Deakonoff

7. un.org/dgacm/en/content/regional-groups

8. worldometers.info

معیار بتوان سلسله‌مراتبی برای عوامل مؤثر در کاربرد جای‌نام کشورهای دنیا ارائه کرد. در مرحله دوم نیز، نحوه کاربرد هر جای‌نام در زبان فارسی بررسی شده است. ذکر این نکته ضروری است که هدف اصلی پژوهش حاضر صرفاً بررسی ریشه‌شناسی نام کشورهای آسیایی نیست بلکه هدف اصلی این پژوهش بررسی میزان عوامل مؤثر بر نام‌گذاری کشورهای آسیایی و همچنین نحوه کاربرد آنها در فارسی رایج در ایران است. به این منظور، اطلاعات ریشه‌شناختی نام کشورهای آسیایی با استناد به چند اثر مختلف ارائه شده‌اند. با این حال، بنا به هدف پژوهش، تنها داده‌های اورت‌هت^۱ (۲۰۲۰) به عنوان یکی از معتبرترین و جدیدترین فرهنگ‌های جای‌نام‌شناسی، مبنای رده‌بندی عوامل مؤثر در نام‌گذاری کشورهای آسیایی مد نظر بوده است. البته توضیحات این اثر در مقایسه با سایر آثار مورد استفاده در پژوهش حاضر در مورد هیچ کدام از جای‌نام‌های آسیایی تفاوت فاحشی را نشان نداد.

۴. تحلیل داده‌ها

در این بخش اطلاعات مربوط به ۴۳ جای‌نام آسیایی به ترتیب حروف الفبای فارسی ارائه خواهد شد تا براساس این اطلاعات در بخش بعد تحلیل‌های زبان‌شناختی ارائه گردد.

۱. اردن^۲. به نظر خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۳۸) اردن در عربی معنی «وسیله پالودن» و «بریشم» می‌دهد که در ارتباط با این جای‌نام ابهام معنایی دارد. اورت‌هت (2020: 243) بیان می‌کند که این جای‌نام از نام رودی در آن منطقه نشأت می‌گیرد. براساس نظر وی، اردن نامی عبری با ریشه «yrd» به معنای «پایین آمده» است. لازم به ذکر است که اردن در عبری به صورت «Ha-Yarden» به کار می‌رود و براساس منابع غیررسمی هم‌ریشه با «دان»، پسر یعقوب، است (ایکوال^۳، 1991: 522).

۲. افغانستان^۴. اورت‌هت (2020: 6-7) بیان می‌کند که افغانستان با ترجمه واژگانی فارسی، معنی سرزمین افغان می‌دهد. از نظر وی، «افغان» در فارسی معنی «ناله و فریاد» دارد. با این حال، وی از احتمال ارتباط آن با واژه سانسکریت «Avagana» که برای اشاره به مناطق کوهستانی بدخشان به کار می‌رفته، صحبت می‌کند. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۴۳) نیز ریشه این جای‌نام را به قوم افغان نسبت داده‌اند. شاهمیری (۱۳۹۸: ۸۰) قوم افغان را تیره‌ای از پشتون‌ها می‌داند که برای حفظ یکپارچگی کشور به نام کل کشور تعمیم داده‌اند.

۳. امارات متحده عربی^۵. اورت‌هت (2020: 28) بیان می‌کند که واژه «امارات» در عربی معنی امیرنشین می‌دهد که اشاره به ماهیت افراد ساکن در آن منطقه دارد. شاهمیری (۱۳۹۸: ۸۹) عقیده دارد شواهدی در مورد فارسی بودن ریشه امیر و ارتباط آن با واژه میر وجود دارد اما چون بسیاری از اسناد مربوط به نام‌های فارسی این مناطق پس تصرف اعراب از بین رفته‌اند، نمی‌توان با قطعیت از آن صحبت کرد. به باور خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۵۱) نیز امارات صورت جمع «امارت» به معنی «امیرنشین» است.

1. Everett-Heath

2. Jordan

3. E. Ekwall

4. Afghanistan

5. United Arab Emirates

۴. اندونزی^۱. به باور اورت‌هت (2020: 228) نام امروزی اندونزی در سال ۱۸۸۴ از جانب یک جغرافی‌دان آلمانی به این سرزمین اطلاق شد؛ البته این نام تا دهه ۱۹۲۰ میلادی کاربرد جهانی پیدا نکرده بود. براساس نظر اورت‌هت، جای‌نام اندونزی احتمالاً از واژه یونانی «Indos Nesos» به معنی «جزایر هندی» گرفته شده است. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۵۳) بیان می‌کنند که در قرن ۱۷ میلادی، هلندی‌ها بر اندونزی حاکمیت پیدا کردند و آن را «هند شرقی» نامیدند. این جای‌نام از «indo» به معنی «هند» و «nesia» به معنی «مجمع‌الجزایر شرقی» تشکیل شده است.

۵. ازبکستان^۲. اورت‌هت (2020: 545) بیان می‌کند که «ازبک» به مردمان ترک‌زبان منطقه اشاره دارد. این قبیله از نوادگان قبایل کوچ‌نشین‌اند که نام خود را از «سلطان محمد ازبک» یا «اوز بیگ» حاکم منطقه در قرن ۱۴ میلادی گرفته‌اند. شاهمیری (۱۳۹۸: ۶۴) نیز عقیده دارد که هنوز بر سر منشا واژه ازبک توافق قطعی نشده و این مشکل واژگان و قبایل ترکی است. شاهمیری اشاره می‌کند که براساس فرض دیگری، ازبک برگرفته از نام شخصی افسانه‌گونه به نام «اوغوزبگ» است. به نظر وی در هر دو فرضیه، واژه بگ ریشه اوستایی دارد که در ترکی به صورت «بک»، در انگلیسی «big»، در روسی «bog»، در عربی «بغ» و در بسیری از گویش‌های ایرانی «بیگ» می‌آید که همگی معنی «بزرگ» می‌دهند.

۶. ایران^۳. به باور اورت‌هت (2020: 230) جای‌نام ایران از فارسی باستان «aryanam»، که شکل جمع «arya» به معنی «نجیب» و «بالا‌زاده» است، می‌آید. کهن‌ترین جای‌نام ایران در زبان‌های ایرانی، «Iranovaiju» در اوستایی و «Iranovich» در پارسی باستان و «Eran» به معنای «سرزمین نژاد آریایی» در پارسی میانه است. به اعتقاد خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۳) ایران از ریشه «ایر» برگرفته از واژه آریا به معنی نجیب، اصیل و درست تشکیل شده است.

۷. بحرین^۴. به اعتقاد خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۶۸) بعد از اسلام نام بحرین به این منطقه اطلاق شد. بنا به نظر اکوال (1991: 123) بحرین از کلمه عربی «بحر» به معنی «دریا» به انضمام پسوند مثنی‌ساز -ین تشکیل شده است. این در حالی است که به باور اورت‌هت (2020: 45-46) بحرین واژه‌ای پهلوی متشکل از «به» (خوش‌سرسبز) و «ران» (مکان) برمی‌گردد و معنی «سرزمین سرسبز» می‌دهد. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۰۹) بیان می‌کند که بحرین واژه‌ای عربی نیست، زیرا در آن صورت باید با ال - عربی نوشته می‌شد و برخی منابع بحرین را به «bahran» پهلوی به معنی «بهره و بخت» مرتبط می‌دانند.

۸. بنگلادش^۵. به نظر اورت‌هت (2020: 50) بنگلادش از دو بخش از «Bangla» به معنی «قوم بنگال» و «desh» به معنی «کشور»، تشکیل شده است. بنگال نیز نام خود را از «بانگا»، رئیس قبیله خود گرفته است. بنگلادش پس از استقلال در سال ۱۹۷۱ از پاکستان با این نام که درای معنای تحت‌اللفظی «ملت بنگال» است، شناخته می‌شود (خیراندیش و شایان، ۱۳۷۰: ۷۸).

۱. Indonesia

۲. Uzbekistan

۳. Iran

۴. Bahrain

۵. Bangladesh

۹. بوتان^۱. به نظر اورت‌هت (2020:158) بوتان در زبان محلی معنی «سرزمین اژدهای تندر» یا «سرزمین اژدهای صلح آمیز» می‌دهد. از نظر وی، بوتان از صورت «Bhost-than» تشکیل شده که معنی «سرزمین بوتانی‌ها» دارد. به اعتقاد اکوال (1991:128) بوتان از واژه سانسکریت Bhot-ant، به معنی «پایان تبت» ریشه می‌گیرد. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۸۰) عقیده دارند معنی این جای‌نام در بین مغول‌های تبتی بومی، «سرزمین اژدها» است.
۱۰. برونی^۲. به اعتقاد اورت‌هت (2020:80) این جای‌نام از واژه سانسکریت «bhumi» به معنی «سرزمین» گرفته شده است. اکوال (1991:151) هم از احتمال ارتباط این جای‌نام با واژه هندی «Varun» به معنی «اقیانوس» صحبت کرده است.
۱۱. پاکستان^۳. به نظر اورت‌هت (2020:401) بخش نخست این جای‌نام، همان واژه «پاک» در فارسی است و در نتیجه معنی تحت‌اللفظی «سرزمین پاکان» می‌دهد. براساس فرضیه‌ای دیگر، یک ناسیونالیست بومی به نام «چوژری رحمت علی» در سال ۱۹۳۳ در کتاب «کنون یا هیچوقت» این نام را از سر واژه ۵ استان این کشور بعنب پ (پنجاب)، الف (افغانیه)، ک (کشمیر)، س (سند) + ستان که پایان نام بلوچستان است، درست کرد. به نظر خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۸۵) نیز این جای‌نام از دو منظر ساخته شده است؛ یکی اینکه از مدت‌ها قبل، محله‌های مسلمان‌نشین هند را «محله پاکان» می‌نامیدند و دوم اینکه این جای‌نام سرواژه‌ای از ۵ ایالت اصلی پاکستان است. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۱۸) نیز هر دو فرضیه مذکور را تأیید می‌کند.
۱۲. تاجیکستان^۴. به گفته اورت‌هت (2020:512) تاجیک ریشه در نام قبیله عربی «tayyi» دارد؛ این نام برای توصیف اعراب در دوران پیش از اسلام استفاده می‌شد. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۲۳) اما در مورد ریشه قوم تاجیک بیان می‌کند که همان واژه تاج یا تاز پهلوی است که به این قبیله داده شده و سپس به نام کل کشور تعمیم یافته است.
۱۳. تایلند^۵. به اعتقاد اورت‌هت (2020:542) کلمه «Thai» معنی «آزاد» می‌دهد که اشاره با آزادی قوم سوکوتای^۶ (ساکنین پیشین تایلند کنونی) از دست قوانین خمر^۷ در قرن ۱۳ میلادی دارد. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۹۶) نیز به تأیید این ادعا بیان می‌کنند تایلند معنی تحت‌اللفظی «سرزمین آزادی» نیز می‌دهد.
۱۴. تایوان^۸. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۰۹) بیان می‌کنند این کشور با نام «چین‌تایپه» نیز شناخته می‌شود و دلیل آن «تایپه»، پایتخت تایوان است. به گفته اورت‌هت (2020:511) جای‌نام این کشور در زبان تایوانی معنی «جزیره زیبا» می‌دهد. اکوال (1991:526) بیان می‌کند که این جای‌نام از دو بخش «Tai» به معنی «پلکانی»^۹ و «wan» به معنی «خلیج کوچک»^{۱۰} تشکیل شده است. به نظر وی، قسمت شرقی این منطقه به شکل پلکانی به دریا وصل می‌شود.

1. Bhutan

2. Brunei

3. Pakistan

4. Tajikistan

5. Thailand

6. Sukhothai

7. Khemer

8. Taiwan

9. terrace

10. bay

۱۵. ترکمنستان^۱. به باور اورت‌هت (2020:536) ترکمنستان به معنی سرزمین ترکمن‌ها است و معنای تحت‌اللفظی ترکمن «ترک مانند» است. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۲۹) نیز بیان می‌کند که ترکمن از دو بخش «ترک» و «من» تشکیل شده است. از نظر وی، پسوند «من» یا «مان» سغدی است و معنی «همانندی و شباهت» می‌دهد. وی بیان می‌کند که ترکمن‌ها در اصل ریشه در قوم «غوز» دارند و ایرانیان نام ترکمن را به آنها داده‌اند.
۱۶. تیمور شرقی^۲. به باور اورت‌هت (2020:447) ریشه این جای نام از واژه مالایی «Timur» به معنی «شرق» گرفته شده که اشاره به آن دارد که تیمور در شرق «جاوه» و «سوماترا» قرار دارد. اکوال (1991:512) بیان می‌کند که این نام به دریای مجاورش هم اطلاق می‌شود.
۱۷. چین^۳. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۳۶) عقیده دارد نامی که در مجامع بین‌المللی و بسیاری از کشورهای دنیا برای چین استفاده می‌شود، ریشه در تلفظ ایرانیان دارد. وی بیان می‌کند که در فارسی، ترکی، هندی و آذری واژه «چین»، در ارمنی «چینستان»، در آلمانی، اسپانیایی و ایتالیایی «چینا»، در انگلیسی «چاینا»، در فرانسوی «شین»، در لاتینی «سینا» و در عربی «صین» همگی برگرفته از گویش ایرانی هستند. به نظر اورت‌هت (2020:108) چینی‌ها کشور خود را «Zhongguo» می‌نامند که دارای معنی «پادشاهی میانه» است. شاهمیری (همان) بیان می‌کند که چین فارسی محرف همین واژه است که در بسیاری از کشورهای دنیا رایج شد. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۰۸) نیز بیان می‌کنند چین برگرفته از نام سلسله پادشاهی «ch,in» یا «ts,in» است.
۱۸. ژاپن^۴. به اعتقاد اورت‌هت (2020:238) در ژاپنی صورت‌های «Nihon» و «Nippon» به کار می‌رود که خود از دو بخش «nip» به معنی «خورشید» و «hon» به معنی «اصل و ریشه» تشکیل شده است. اورت‌هت اشاره می‌کند که چون ژاپن در شرقی‌ترین بخش آسیا قرار دارد، تصور می‌شده که اولین سرزمینی است که خورشید در آن طلوع می‌کند. به اعتقاد وی نام انگلیسی این جای‌نام نیز از تلفظ چینی آن و به صورت «Jipen» گرفته شده است. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۰۸) نیز عقیده دارند که ژاپنی‌ها خود و خاندان امپراطور را از نسل «نیهون شوکی»، نوه الهه آفتاب» می‌دانند و در نتیجه کشور خود را نیز «Nihon» با معنی «سرزمین آفتاب تابان» معرفی می‌کنند. به اعتقاد شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۴۹) ایرانیان از همان ابتدا، به دلیل تفاوت در کاربرد واژه‌ها و همخوان‌های خود با زبان‌های شرق آسیا واژه ژاپن را به کار بردند که همین واژه به اروپا و صورت «یابان» آن به عربی رفته است.
۱۹. سری‌لانکا^۵. به اعتقاد اورت‌هت (2020:498) این جای‌نام از صورت سانسکریت «shrīlanka» نشأت گرفته که شامل دو بخش «shri» به معنی «خوشحالی و قداست» و «lanka» به معنی «مکان» می‌شود و معنی «سرزمین مبارک» می‌دهد. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۰۸) نیز عقیده دارند مسلمانان این منطقه را «sarandib» می‌نامیدند و عقیده داشتند که

۱. Turkmenistan

۲. East Timor

۳. China

۴. Japan

۵. Sri Lanka

محل هبوط حضرت آدم بوده است و به همین دلیل این مکان را مکانی مبارک و مقدس می‌شمردند. آنها ریشه این جای‌نام را به قوم غالب این منطقه یعنی سیلانی‌ها^۱ نیز منتسب می‌دانند.

۲۰. سنگاپور^۲. به اعتقاد اورت‌هت (2020:474) نام سنگاپور از کلمه‌ای مالایی «Singapura» که خود ریشه در کلمه سانسکریت «simhapour» دارد گرفته شده است؛ این نام دارای معنی تحت‌اللفظی «شهر شیر» است. سانگ نیلا اوتاما^۳، بنیان‌گذار سنگاپور، هنگام شکار با جانوری مشابه شیر مواجه شد و در آنجا شهری به نام سنگاپور بنا کرد. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۳۰) نیز اشاره می‌کند که سنگاپور از کلمه‌ای مالایی با معنی «شهر شیر» گرفته شده که علاوه بر پایتخت برای کل کشور نیز به کار می‌رود.

۲۱. سوریه^۴. اورت‌هت (2020:509) بیان می‌کند که سوریه، زمانی نام یک استان ترک عثمانی بوده و پس از تأسیس فرمان‌روایی فرانسه، به نام کشور تبدیل شد. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۵۱) بیان می‌کند که در بسیاری از متون ریشه سوریه را به «آشور» منتسب دانسته‌اند. آشور نام سرزمین کهن تمدنی سامی است که نامش از خدای باستانی این قوم که نماد خورشید بود، گرفته شده است. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۳۶) هم عقیده دارند که نام سوریه از سال ۱۹۴۴ به این منطقه داده شده است و ارتباط لغوی با سریانی دارد.

۲۲. عراق^۵. اورت‌هت (۲۰۲۰: ۵۲۳) بیان می‌کند که این جای‌نام از واژه عربی «al-iraq» به معنی «ساحل رودخانه» گرفته شده است. به نظر وی این نام با سنت سامی‌ها که بخش کوچکی از یک منطقه را به کل آن تعمیم می‌دادند، همخوانی دارد؛ زیرا در گذشته نیز این منطقه از جانب یونانیان «بین‌النهرین»^۶ نام داشت که از ترکیب دو واژه «mesos» به معنی «میان» و «potamos» به معنی «رود» بود. احوال (۱۹۹۱: ۲۳۴) عقیده دارد عراق در عربی معنی «کناره» می‌دهد و اشاره به جایگاه آن در کنار رودخانه‌ها دارد. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۵۰) عقیده دارند برخی لغت‌شناسان عرب، عراق را به صورت «زمین ساحلی» ترجمه کردند که این مورد با استدلال اورت‌هت (۲۰۲۰) همخوانی دارد. در برخی منابع دیگر، عراق را معرب کلمه فارسی «ایراه» به معنی کرانه دانسته و برخی دیگر آن را شکل عربی‌شده «ایران» می‌دانند. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۵۵) با اطمینان و استناد بیشتری از فارسی بودن واژه عراق صحبت می‌کند. وی عقیده دارد که این منطقه در دوران ساسانی «اراک» نامیده می‌شده که به معانی «کانون و دل ایران‌شهر» و «ایران کوچک» کاربرد داشته است. شاهمیری عقیده دارد فرضی که این جای‌نام را به نام شهر سومری اوروک منتسب کرده، صحیح نیست؛ زیرا این شهر در زبان‌های سومری، عبری، آرامی، یونانی، فارسی باستان و عربی شکل دیگری داشته و تنها در اکدی باستان از این شهر کوچک با عنوان «اوروک» یاد شده است.

۲۳. عربستان سعودی^۷. به باور خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۵۲) برای ریشه «عرب» دو فرضیه وجود دارد. براساس فرض نخست، عرب‌ها از نسل «عرب بن قحطان» یکی از نوادگان سام فرزند نوح هستند و براساس فرض دوم سرزمینی در نزدیکی مدینه به این نام وجود داشته که منجر به نام‌گذاری ساکنان آن منطقه شده است. با تصرف آل سعود در سال ۱۹۲۳ این نام به

۱. Sylans

۲. Singapore

۳. Sang Nila Ottama

۴. Syria

۵. Iraq

۶. Mesopotamia

۷. Saudi Arabia

کشور اطلاق شد و پیش از آن اسامی همچون «شبه جزیره عرب» یا «مجمع‌الجزایر عربی» برای این کشور به کار گرفته می‌شد. سعود نام خاندانی اطلاق می‌شود که برگرفته از نام نخستین پادشاه این خاندان «سعود بن محمد بن مقرن» است (Everett-Heath, 2020: 471).

۲۴. عمان^۱. اورت‌هت (2020:391) بیان می‌کند که در سومری این واژه با مس در ارتباط است اما معنی «مردم دریانورد» و «کشتی‌سازان» نیز می‌دهد که احتمالاً اشاره به ساکنین این منطقه دارد. اورت‌هت اعتقاد دارد برخی نیز علت نام‌گذاری عمان را به «عمان بن سبأ بن یغثان بن ابراهیم» مرتبط می‌دانند. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۵۳) اشاره می‌کنند که عمان منتسب به یکی از نوادگان حضرت ابراهیم است. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۶۲) عقیده دارد که چون پیش از تسلط عربی در منطقه این جای‌نام وجود داشته، نمی‌توان آن را منتسب به این شخص دانست و براساس برخی نظرات می‌توان آن را معرب واژه فارسی «هامان» دانست.

۲۵. فیلیپین^۲. به باور اورت‌هت (2020:413) و خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۶۳) در سال ۱۵۴۳ نام این جزایر به واسطه نام «فیلیپ دوم» پادشاه معروف اسپانیایی به این نام شناخته شد.

۲۶. فلسطین^۳. به نظر اورت‌هت (2020:401) هرودت و دیگران آن را نام منطقه‌ای در سوریه ذکر کردند. به اعتقاد اکوال (1991:321) فلسطین از واژه یونانی «Palaistina» گرفته شده که خود از ریشه واژه عبری «Peleshet» «مهاجم» یا «نفوذ» است و احتمالاً اشاره به حمله فلسطینیان در قرن ۱۲ قبل از میلاد دارد.

۲۷. قرقیزستان^۴. به باور اورت‌هت (2020:311) قرقیزستان به معنی سرزمین قرقیزها است. به نظر وی، قرقیزها قومی کوچ‌نشین و ترک‌زبان بودند و نام آنها نیز برگرفته از واژه ترکی دویخی یعنی «kir» به معنی «جلگه»^۵ و «gizmek» به معنی «سرگردان» است. به نظر شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۷۳) بخش نخست برگرفته از واژه ترکی «قرخ/قرق» با معنی «چهل» است. در مورد بخش دوم این کلمه اما سه احتمال وجود دارد، اکثر منابع آن را پسوند جمع‌ساز ترکی می‌دانند، در حالی که برخی آن را هم ریشه با «غیز/گیز» به معنی «دختر» و برخی دیگر آن را برگرفته از «اوغوز» نام قبیله‌ای ترکی دانسته‌اند؛ بنابراین، قرقیز معانی «چهل‌ها»، «چهل دختر» و یا «چهل اوغوز» می‌دهد.

۲۸. قزاقستان^۶. به باور اورت‌هت (2020:311) قزاق واژه‌ای ترکی و به معنای «خود مختار، آزاده یا شجاع» است. براساس تحلیلی دیگر این نام از فعل ترکی «قاز»، به معنی «سرگردان» گرفته شده که بازتاب‌دهنده فرهنگ عشایری قزاق‌ها به‌عنوان قومی با ریشه ازبک است. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۷۵) نیز بیان می‌کند که قزاق، واژه‌ای ترکی به معنی «خانه به دوش» یا «صحرائشین» است.

1. Oman

2. Philippine

3. Palestine

4. Kyrgyzstan

5. steppe

6. Kazakehstan

۲۹. قطر^۱. بنا به نظر اورت‌هت (2020:433) هیچ قطعیتی در مورد ریشه‌ی جای‌نام این کشور وجود ندارد؛ در زبان عربی واژه «Qatara» دارای معانی مختلفی همچون «سقوط» و «چکیدن» است. حتی این واژه به‌عنوان انجام یک کنش شامل «ردیف کردن شترها در یک صف و بستن آنها به هم» نیز به‌کار می‌رود. از نظر وی واژه «qutr» نیز در عربی معنی «ناحیه» می‌دهد. به نظر وی احتمالاً نام امروزی قطر با الهام از این کلمات عربی و به واسطه وجود چاه‌های آب و شتران زیاد به این کشور اطلاق شده است. این در حالی است که اکوال (2020:468) عقیده دارد جای‌نام این کشور برگرفته از واژه فارسی «گواذر» به معنای «بندر» است. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۷۹) ضمن رد ادعای عربی بودن ریشه قطر، ارتباط آن با واژه گواذر فارسی را نیز رد می‌کند. وی عقیده دارد که گواذر فارسی برگرفته از واژه «Gaedrosia» به عنوان یکی از شهرهای هخامنشیان است که در نزدیکی کراچی امروزی فعالیت داشته و ربطی به موقعیت جغرافیایی قطر ندارد. وی قطر را برگرفته از واژه «katurak» پهلوی به معنی «سرگشته، سرگردان و حیران» می‌داند که با مقاصد دریایی و سرزمین خشک و بیابانی قطر همخوانی دارد.

۳۰. کامبوج^۲. به عقیده اورت‌هت (2020:88) تلفظ اصلی کامبوج برگرفته از واژه سانسکریت «nagara» به معنای «شهر» است. اورت‌هت بیان می‌کند که در داستان‌های فلکوریک کامبوجی، به‌ویژه در افسانه کمبو آمده‌است، که پادشاهی از هند به این سرزمین آمد و نام خود را به این کشور گذاشت. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۶۶) نیز بیان می‌کند که در قرن ۱۹ میلادی فرانسویان نام کامبوج را به این منطقه دادند و همین تلفظ فرانسوی وارد فارسی شد. شاهمیری (۱۳۹۸: ۱۸۵-۱۸۶) عقیده دارد یکی از معروف‌ترین نظریات ارتباط آن با واژه سانسکریت «کامبوجادشا»، قومی شمال غربی هند، است. شاهمیری از احتمال ارتباط این جای‌نام با «کمبوجیه» فرزند کوروش هخامنشی نیز صحبت می‌کند.

۳۱. کره^۳ (جنوبی و شمالی). به عقیده اورت‌هت (2020:495) نام قدیم کره، «چوسان» بوده که براساس آنچه اورت‌هت و خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۷۲) بیان می‌کنند از دو بخش «cho» به معنی «صبح» و «son» به معنی «آرام» گرفته شده و معنای تحت‌اللفظی آن «سرزمین آرامش بامدادی» است. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰) عقیده دارند که نام کره از قرن دهم میلادی و پس از به قدرت رسیدن سلسله «koryo» به این منطقه داده شد. براساس نظر اورت‌هت (۲۰۲۰) معنای تحت‌اللفظی «koryo» «بالا و زیبا» است که اشاره به بزرگی و عظمت ملت کره دارد. در سال ۱۹۴۸ و در پی تحولات بعد از جنگ جهانی دوم، بخش بالای مدار ۳۸ درجه شمالی به کره شمالی و بخش پایینی به کره جنوبی معروف شدند. در زبان محلی، کره-جنوبی «taehan» نامیده می‌شود که از دو بخش «tae» به معنی «بزرگ» و «han» که اشاره به کشور و ملت کره دارد (خیراندیش و شایان، ۱۳۷۰: ۱۷۳).

۳۲. کویت^۴. به عقیده اکوال (1991:325) این نام از واژه عربی «kut» به معنی «استحکامات نظامی نزدیک آب» گرفته شده است. اورت‌هت (2020:502) عقیده دارد کویت از ریشه عربی «kūt» به معنی «قلعه» است. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۸۳) نیز بیان می‌کنند که کویت به معنای «دژ کوچک» است که از واژه کوت می‌آید. به نظر شاهمیری (۱۳۹۸):

۱. Qatar

۲. Cambodia

۳. Korea

۴. Kuwait

۱۹۵) نیز اکثر منابع، کویت را برگرفته از واژه «کوت» به معنی «تپه و قلعه» می‌دانند که استدلال درستی است اما انتساب آن به زبان هندی یا عربی اشتباه است. وی اعتقاد دارد که این واژه فارسی است و حتی امروزه نیز به معنای توده و انباشته به کار می‌رود.

۳۳. لائوس^۱. به عقیده اورت‌هت (2020:298) لائوس به معنی «سرزمین قوم لائو» است. وی بیان می‌کند که لائوها اصلاتی تایی دارند و نام خود را از نام بنیان‌گذار خود، لائو، گرفته‌اند. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۹۴) نیز ریشه این جای‌نام را به قوم لائو منتسب می‌دانند.

۳۴. لبنان^۲. به عقیده اورت‌هت (2020:290) لبنان از ریشه سامی «lavan» به معنی «سفید» گرفته شده که می‌تواند با برف و سفیدی کوه لبنان ارتباط داشته باشد. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۱۹۵) نیز اشاره می‌کنند که لبنان واژه‌ای سامی به معنی «سرزمین سفید» است و این رنگ به واسطه سفیدپوش بودن کوه‌های لبنان به این منطقه داده شده است.

۳۵. مالدیو^۳. به عقیده اورت‌هت (2020:469) مالدیو از صورت سانسکریت «māladvipa» گرفته شده است. این واژه از دو بخش «mālā» به معنی «گردن‌بند» و «dvipa» به معنی «جزایر» گرفته شده است. اکوال (1991:485) هم بیان می‌کند که برخی جای‌نام مالدیو را منشعب از واژه‌ای سانسکریتی با معنی «گلچین جزایر» و برخی دیگر آن را از ریشه تامیلی «malai» به معنی «جزایر کوهستان» دانسته‌اند.

۳۶. مالزی^۴. به اعتقاد اورت‌هت (2020:319) این جای‌نام ریشه در نام قوم مالایی دارد؛ به نظر وی، جای‌نام این کشور از دو بخش تشکیل شده است که بخش اول اشاره به قوم مالایی دارد و بخش دوم یعنی «sia» نشان‌دهنده تعلق کشور به قاره آسیاست. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۲۰۹) نیز ارتباط نام مالزی با قوم مالایی را تأیید می‌کنند.

۳۷. مغولستان^۵. به عقیده اورت‌هت (2020:335) این جای‌نام از واژه مغولی «mongol» به معنای «دلیر» یا «بی‌باک» گرفته شده است. وی تصریح می‌کند که نام این کشور از نام مغول‌هایی که خود را از «mong» به معنی «شجاع و شکست‌ناپذیر» می‌دانستند، گرفته شده است. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۲۱۹) هم ریشه این کشور را به قوم مغول نسبت داده و عقیده دارند این واژه در زبان محلی به معنی «شجاع و دلیر» است.

۳۸. میانمار^۶. به عقیده اورت‌هت (2020:345) این جای‌نام برگرفته از نام قوم «Mranma» است. به اعتقاد اورت‌هت، این نام از دو بخش «Myan» به معنی «سریع» و «mar» به معنای «نیرومند» تشکیل شده که اشاره به خصوصیات این قوم دارد. نام دیگر کشور میانمار، برمه است. اورت‌هت بیان می‌کند که واژه برمه در واقع تلفظ برمه‌ای واژه «Mranma» است. به نظر خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۷۲) برمه برگرفته از نام قبایل «Burmes» است. وی اشاره می‌کند مردمان بومی خود را «Myanma» می‌نامند. اکوال (1991:481) عقیده دارد که در زبان انگلیسی «r» پایانی به این جای‌نام اضافه شده است.

۱. Laos

۲. Lebanon

۳. Maldives

۴. Malaysia

۵. Mongolia

۶. Myanmar

۳۹. نیپال^۱. به نظر اورت‌هت (2020:368) نیپال براساس نام یکی از پادشاهان باستان این منطقه به نام «Nepa» نام-گذاری شده است. فرض دیگر، این جای‌نام را به قومی با نام «Newar» نسبت می‌دهد. علاوه بر این برخی، آن را متشکل از دو بخش «ne» به معنی «مرکز» و «pa» به معنی «کشور» می‌دانند؛ زیرا نیپال در مرکز دو کشور بزرگ چین و هند واقع شده است. اما برخی نیز با استناد به ریشه‌های سانسکریت معانی همچون «غار مقدس» (اشاره به مکان مقدس زیارت هندوان) و «خانه نزدیک به کوه» (برای اشاره به دامنه کوه‌های هیمالیا) را برای این جای‌نام معرفی کرده‌اند. به نظر خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۲۲۹) نیز احتمال ارتباط معنی این جای‌نام با «دامنه کوه هیمالیا» بیش از سایر فرضیات است.

۴۰. ویتنام^۲. بنا به نظر اورت‌هت (2020:374) ریشه ویتنام از قومی به نام «Viet» گرفته شده است. در واقع، «Viet» تلفظ ویتنامی یک نویسه چینی به معنای «فراتر» یا «دور» است؛ «nam» نیز معنی «جنوب» می‌دهد و در نتیجه این نام باستانی برای اشاره به مردمانی که در پس مرزهای جنوبی چین می‌زیستند به کار می‌رفته است. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۲۳۹) نیز عقیده دارند که ویتنام کنونی مدت‌ها تحت سلطه چینی‌ها بود و نخستین بار چینی‌ها در سال ۲۰۸ پیش از میلاد از نام ویتنام برای اشاره به ساکنان جنوبی منطقه تحت حاکمیت خود یاد کردند و این نام به این منطقه نیز اطلاق شد.

۴۱. هند^۳. به عقیده اورت‌هت (2020:227) کهن‌ترین نام برای هند، «Hindu» فارسی باستان بوده که برگرفته از نام سانسکریت رود «Sindhu» بوده است. اورت‌هت عقیده دارد که نام اروپایی آن نیز از فارسی باستان آمده است. به نظر اکوال (1991:311) هند برگرفته از رودخانه «indus» است. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۲۴۶) هم ریشه نام این کشور به رودخانه‌ای در این منطقه نسبت داده‌اند. شاهمیری (۱۳۹۸: ۲۱۲) عقیده دارد که هند نامی است که ایرانیان باستان بر این کشور گذاشته‌اند. به نظر وی، این نام برگرفته از رود سند بوده که در دوره هخامنشیان به این نام شهره شده است. وی می‌افزاید که جای‌نام هند از فارسی به دیگر کشورها و نخست به یونانی رفته است؛ چون یونانی‌ها «h» را نداشته‌اند، صورت «ایندوس» در آنجا رایج شد.

۴۲. هنگ کنگ^۴. به باور اورت‌هت (2020:218) نگ کنگ در زبان محلی معنی «بندر خوشبو» یا «عطر عمیق» می‌دهد که به واسطه وجود درختان معطر در این منطقه است. اکوال (1991:315) بیان می‌کند آبشار بزرگی در نزدیکی بندرگاه هنگ کنگ وجود دارد که بوی بسیار معطری دارد و احتمالاً این نام به این دلیل به این کشور داده شده است.

۴۳. یمن^۵. به عقیده اورت‌هت (2020:574) اکثر منابع یمن را برگرفته از ریشه «Yamin» عربی و به معنی «در سمت راست» دانسته‌اند؛ زیرا این منطقه در سمت راست کعبه و دریای سرخ قرار دارد. براساس فرضی دیگر، این واژه از ریشه «yumnn» و به معنی «بخت خوب» گرفته شده است و حتی یونانی‌ها این کشور را «eudaemon» می‌خواندند که به معنی «عرب خوشبخت» است. به نظر اکوال (1991:528) برخی یمن را برگرفته از نام «یمین بن قحطان»، نوه نوح و اجداد قبایل عرب جنوبی، دانسته‌اند. خیراندیش و شایان (۱۳۷۰: ۲۵۰) نیز ریشه یمن را به «خوشبختی» منتسب دانسته و می‌گویند که در بسیاری منابع این منطقه را «عربستان خوشبخت یا عربستان سعید» می‌نامند. شاهمیری (۱۳۹۸: ۲۱۲) نیز می‌افزاید در

۱. Nepal

۲. Vietnam

۳. India

۴. Hong kong

۵. Yemen

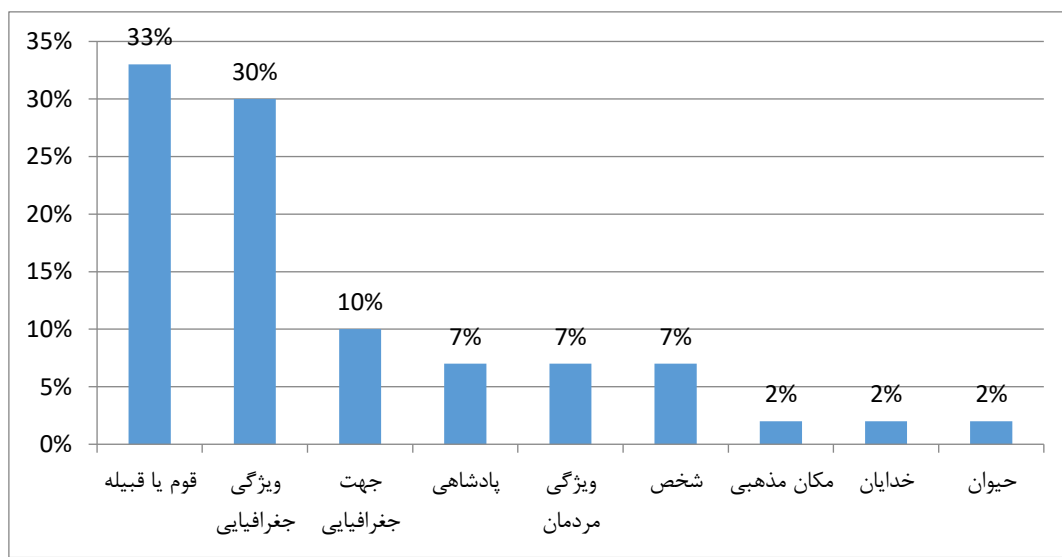
برخی منابع یمن را به ریشه فارسی «یمان» به معنی «دریاها» نسبت داده‌اند؛ وی می‌افزاید که شواهد کافی برای اینکه اولاً چنین ارتباطی صحیح باشد و دوماً واژه یمان فارسی باشد در دسترس نیست.

۵. تحلیل داده‌ها

پس از ارائه اطلاعات مربوط به بحث ریشه‌شناسی کشورهای آسیایی، شامل جای‌نام ۴۳ جای‌نام، در این بخش به بررسی زبان-شناختی آنها براساس دو معیار پرداخته و تبیین‌های حاصل از این بررسی ارائه خواهد شد.

معیار نخست برای بررسی جای‌نام‌ها مربوط به تعیین عامل اصلی در نام‌گذاری هر کشور بود. براین اساس بررسی ریشه-شناختی هر جای‌نام بهترین روش برای چنین مطالعه‌ای محسوب می‌شود. بررسی داده‌ها نشان می‌دهد که می‌توان نه عامل را در تعیین جای‌نام کشورهای آسیایی دخیل دانست. توزیع فراوانی این عوامل نشان داد که در ۱۴ کشور نام قوم یا قبیله، در ۱۳ کشور نام منطقه یا ویژگی جغرافیایی، در چهار کشور نام جهت جغرافیایی، در سه کشور نام شخص، در سه کشور نام پادشاهی، در سه کشور ویژگی مردمان، در یک کشور نام مذهبی، در یک کشور نام حیوان در تعیین جای‌نام نقش داشته‌اند. بنابراین می‌توان سلسله‌مراتبی به نحو زیر برای عوامل دخیل در نام‌گذاری کشورهای آسیایی در نظر گرفت که درصد فراوانی هر کدام نیز در نمودار ۱ نیز قابل مشاهده است:

قوم و قبیله < ویژگی جغرافیایی < جهت جغرافیایی < سلسله‌پادشاهی / ویژگی مردمان / شخص < مکان مذهبی / خدایان / حیوان

نمودار ۱.

درصد فراوانی عوامل دخیل در نام‌گذاری کشورهای آسیایی

توزیع فراوانی عوامل فوق در بین جای‌نام‌های آسیایی نشان می‌دهد که علیرغم آن‌که بخش عمده‌ای از کشورهای اسلامی در این قاره هستند، نقش عوامل مذهبی همچون مکان مقدس یا نام خدایان و فرشتگان مذهب در تعیین جای‌نام‌ها اندک است. البته این نکته حائز اهمیت است که در نام برخی اقوام همچون پاکستان نقش مذهب دیده شده است. علاوه بر این، به این دلیل که کشورهایی با سابقه تاریخی طولانی در این منطقه هستند و انتظار تأثیرگذاری نام سلسله‌های پادشاهی روی آنها زیاد است، در سه جای‌نام از این عامل استفاده شده است.

معیار دوم برای بررسی جای‌نام‌ها مربوط به مباحث ترجمه‌شناسی آنها به زبان فارسی بوده است. همان‌گونه که در بخش ارائه داده‌ها اشاره شد، برخی کشورها با جای‌نام‌های متفاوتی در زبان‌های مختلف شناخته می‌شوند. به بیان دیگر، جای‌نام هر کشور در زبان رسمی آن کشور لزوماً در تمام زبان‌های دنیا به کار نمی‌رود. چنین حالتی نشان می‌دهد که جای‌نام‌ها اگرچه اسم خاص محسوب می‌شوند اما در برخی موارد تحت تأثیر فرایند ترجمه نیز قرار می‌گیرند. به عبارت بهتر، سؤال اصلی این بخش این است که جای‌نام کشورهای آسیایی به چه طریقی وارد زبان فارسی شده‌اند. بررسی داده‌ها نشان می‌دهد که می‌توان ۳ فرایند واژه‌سازی را در تعیین شیوه کاربرد جای‌نام کشورهای آسیایی در زبان فارسی دخیل دانست. توزیع فراوانی این ۳ فرایند نشان داد که جای‌نام ۲۸ کشور اروپایی از طریق قرض‌گیری^۱، ۹ کشور از طریق فرایند ابداع^۲ و ۶ کشور از طریق ترجمه قرضی^۳ در فارسی رایج شده‌اند. بنابراین می‌توان سلسله‌مراتبی به نحو زیر برای فرایندهای واژه‌سازی فارسی در نظر گرفت که درصد فراوانی هر کدام نیز در نمودار ۲ نیز قابل مشاهده است: قرض‌گیری < ابداع < ترجمه قرضی

جدول ۱.

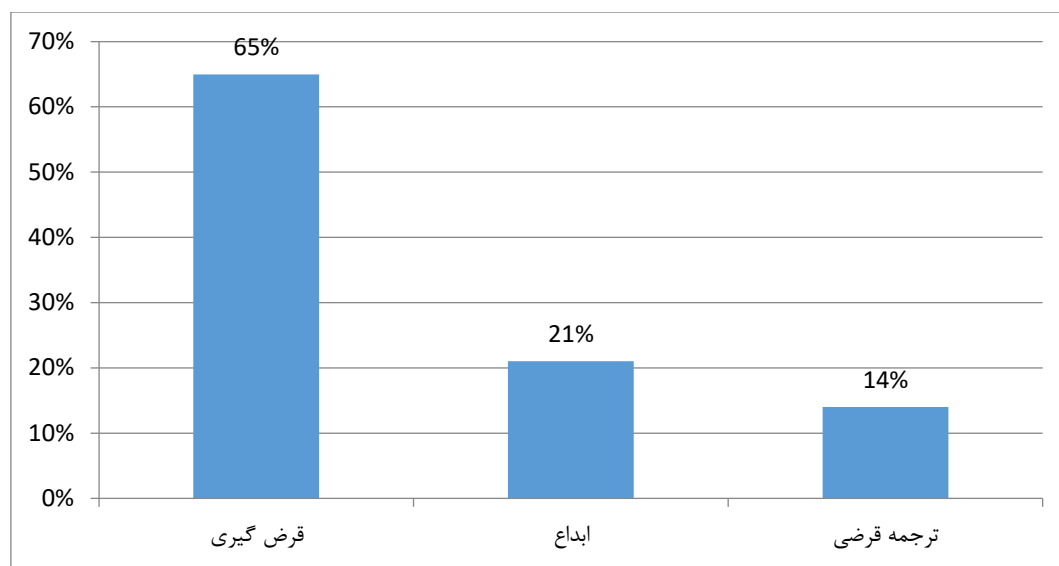
عوامل دخیل در نام‌گذاری کشورهای آسیایی

معیار	تعداد	جای‌نام‌ها
قوم و قبیله	۱۴	افغانستان، ازبکستان، ایران، بنگلادش، بوتان، پاکستان، تاجیکستان، تایلند، ترکمنستان، قرقیزستان، قزاقستان، لائوس، مالزی، مغولستان
ویژگی جغرافیایی	۱۳	اردن، بحرین، بروئی، تایوان، ژاپن، عراق، قطر، کویت، لبنان، مالدیو، نپال، هند، هنگ‌کنگ
جهت جغرافیایی	۴	اندونزی، تیمور شرقی، ویتنام، یمن
سلسله پادشاهی	۳	کره، عربستان سعودی، چین
ویژگی مردمان	۳	امارات متحده عربی، فلسطین، میانمار
شخص	۳	عمان، فیلیپین، کامبوج
مکان مذهبی	۱	سريلانكا
خدایان	۱	سوریه
حیوان	۱	سنگاپور

۱. Borrowing

۲. Coinage

۳. Loan Translation/ Calque

نمودار ۲.

درصد فراوانی فرایندهای واژه‌سازی در نام‌گذاری کشورهای آسیایی

در فرایند قرض‌گیری، چند زبان نقش زبان مبدا را داشته‌اند. بررسی داده‌های پژوهش نشان می‌دهد که برخی جای‌نام‌های آسیایی قرض‌گیری شده در زبان فارسی از جمله اردن، عراق، عمان، قطر از عربی وارد این زبان شده‌اند. علاوه بر این، زبان‌هایی همچون انگلیسی (تایلند) و فرانسوی (کامبوج) نیز به عنوان زبان مبدأ در قرض‌گیری جای‌نام فارسی کشورهای آسیایی نقش دارند.

جدول ۲.

فرایندهای واژه‌سازی در نام‌گذاری کشورهای آسیایی

معیار	تعداد	جای‌نام
قرض‌گیری	۲۸	لاتوس، مالزی، تایلند، اردن، بحرین، برونئی، تایوان، عراق، قطر، کویت، لبنان، مالدیو، نپال، هنگ‌کنگ، اندونزی، کره، فلسطین، میانمار، عمان، فیلیپین، کامبوج، سریلانکا، سوریه، سنگاپور
ابداع	۹	افغانستان، ازبکستان، ایران، هند، ترکمنستان، چین، ژاپن، پاکستان، تاجیکستان
ترجمه قرضی	۶	امارات متحده عربی، تیمور شرقی، عربستان سعودی، مغولستان، قرقیزستان، قزاقستان.

در رابطه با فرایند ترجمه قرضی می‌توان قائل به وجود دو الگو در فارسی شد. در الگوی نخست، ماهیت اصلی هر جای‌نام انتخاب و پسوند فارسی «-ستان» به آن اضافه شده است تا جای‌نام مورد نظر ساخته شود. عبارت بهتر در ترجمه قرضی این جای‌نام‌ها الگوی «قوم یا قبیله + -ستان» لحاظ شده است. به نظر شاهمیری (۱۳۹۸: ۳۵-۳۶) پسوند «-ستان» فارسی از ریشه اوستایی «ستا» گرفته شده و در نام بسیاری از شهرهای ایران به کار می‌رود. وی ادعا می‌کند این ریشه از فارسی وارد برخی زبان‌های اروپایی نیز شده است؛ مثلاً واژه state به معنی استان و کشور در انگلیسی و واژه staatlich به معنی استان یا ملی در آلمانی از همین ریشه هستند. مالرب (۱۳۸۶: ۴۷۴) نیز پسوند -stan در جای‌نام بسیاری از شهرها و کشورهای دنیا را

شکل کوتاه‌شده واژه فارسی استان می‌داند. جای‌نام‌های مغولستان، قزاقستان و قرقیزستان و واژه عربستان در جای‌نام عربستان سعودی در این الگو قرار می‌گیرند. در الگوی دوم، جای‌نام رایج بین‌المللی کشور یا بخشی از آن عیناً به معنای معادل خود در فارسی ترجمه شده است. بررسی داده‌ها نشان می‌دهد که در سه جای‌نام آسیایی چنین وضعیتی وجود دارد؛ واژه شرقی در جای‌نام «تیمور شرقی» و واژه متحد در جای‌نام «امارات متحده عربی» طبق این الگو در فارسی به کار می‌روند.

۵. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر در نام‌کنونی کشورهای آسیایی و همچنین نحوه کاربرد نام بین‌المللی آنها در زبان فارسی صورت گرفته است. بر همین اساس، داده‌های اصلی پژوهش شامل ۴۳ جای‌نام با استناد به منابع معتبر مستخرج و سپس براساس چند اثر، خاصه پژوهش اورت‌هت (۲۰۲۰)، ریشه‌یابی شدند. نتایج این بررسی نشان داد که مجموعاً ۹ عامل قوم یا قبیله، ویژگی جغرافیایی، جهت جغرافیایی، سلسله پادشاهی، ویژگی مردمان، شخص، مکان مذهبی، خدایان و حیوان نیز در نام‌گذاری کشورهای آسیایی دخیل هستند. در این بین، نام قوم یا قبیله در ۱۴ مورد و نام ویژگی جغرافیایی در ۱۳ مورد، تأثیرگذارترین عوامل محسوب می‌شوند. نتایج مربوط به پرسش دوم نیز نشان داد که قرض‌گیری، مهم‌ترین عامل در کاربرد جای‌نام کشورهای آسیایی در فارسی محسوب می‌شود؛ زیرا جای‌نام ۲۸ کشور براساس فرایند قرض‌گیری مستقیم در فارسی کاربرد دارند. پس از قرض‌گیری، فرایندهای ابداع و ترجمه قرضی نیز در نحوه کاربرد جای‌نام کشورهای آسیایی در فارسی دخیل هستند.

منابع

- احدیان، محمد مهدی. (۱۳۸۸). بررسی ریشه‌شناختی دو جای‌نام در استان همدان نه‌اوند و آدراپانا. *فصلنامه پژوهش زبان و ادبیات فارسی*، ۴ (۱۵)، ۱۸۶-۲۸۱. doi: 10.22067/JLS.V42I2.4190
- اسدی، سید انور. (۱۳۸۹). بررسی نام‌گذاری در شهر سمنان از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی. *پایان‌نامه کارشناسی/ارشد*. دانشگاه پیام نور استان همدان، دانشکده علوم انسانی.
- افشار سیستانی، ایرج. (۱۳۸۲). پژوهشی در نام شهرهای ایران. تهران: روزنه.
- آساطوریان، گارنیک. (۱۴۰۰). جای‌نام گردمان در ارمنستان از کجا می‌آید. *پژوهش‌های زبانی - ادبی قفقاز و کاسپین*، ۳ (۱)، ۷-۱۲. doi: 10.22067/JLS.V42I2.4190
- آلیانی، مریم. (۱۳۹۰). بررسی کلان جای‌نام‌های استان گیلان. *پایان‌نامه کارشناسی/ارشد*. گروه فرهنگ و زبان‌های باستانی، دانشگاه بوعلی سینا همدان.
- باستانی‌راد، حسن. مردوخی، دل‌آرا. (۱۳۹۲). گونه‌شناسی جای‌نام‌ها در جغرافیای تاریخی ایران. *مجله پژوهش‌های تاریخی ایران و اسلام*، ۷ (۱۲)، ۵۰-۲۱. doi: 10.22067/JLS.V42I2.4190
- بختیاری، رحمان. احدیان، محمد مهدی. (۱۳۸۸). درآمدی بر جای‌نام‌شناسی ایران. *جستارهای نوین ادبی*، ۱۶۸، ۱۹۹-۱۸۱. doi: 10.22067/JLS.V42I2.4190
- برجیان، حبیب. (۱۳۹۸). جای‌نام‌شناسی البرز مرکزی. *زبان و کتبی*، ۳۳، ۳۰-۳۹.
- حیدری، احمد. برآبادی، سید احمد. (۱۳۹۹). *جای‌نام‌شناسی آبادی‌های شهرستان بیرجند*. تهران: پژوهشگاه میراث فرهنگی.
- خیراندیش، رسول. شایان، سیاوش. (۱۳۷۰). *ریشه‌یابی نام و پرچم کشورها*. تهران: انتشارات کویر.
- دیاکونوف، ایگور میخائیلوویچ. (۱۳۸۳). *تاریخ ماد*. ترجمه کریم کشاورز. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- رضایی، ایرج. (۱۳۹۷). از خلمان تا لون سرگذشت چهار هزار ساله؛ یک جای‌نام باستانی. *پژوهش‌های ایران‌شناسی*، ۸ (۱)، ۳۷-۵۶. doi: 10.22067/JLS.V42I2.4190

- رفاهی علمداری، فیروز. (۱۳۹۳). *مبانی توپونیمی و نگاهی به توپونیمی‌های ایران*. تهران: رخسار.
- زندى، بهمن، احمدی، بهزاد. (۱۳۹۵). نام‌شناسی از منظر زبان‌شناسی شناختی-اجتماعی با تأکید بر بافت کاربرد - بنیاد. *فصل‌نامه زبان شناسی/اجتماعی*. ۲(۱۸)، ۱۹۳-۲۱۲. doi: 10.22067/JLS.V42I2.4190
- زندى، بهمن، متشرعی، سید محمود، یوسفی‌راد، فاطمه. (۱۴۰۰). نقشه راه مطالعات نام‌شناسی. از رویکرد سنتی تا رویکرد شناختی-اجتماعی. *فصلنامه علمی - پژوهشی زبان‌شناسی/اجتماعی*. ۲(۴)، ۱۱-۲۸. doi: 10.22067/JLS.V42I2.4190
- سبزه‌علی‌پور، جهان‌دوست. (۱۳۹۶). تاملی بر جای نام‌شناسی منطقه تات زبان شاهرود خلخال. *زبان فارسی و گویش ایرانی*. ۲(۲)، ۱۶۳-۱۸۴. doi: 10.22067/JLS.V42I2.4190
- شاهمیری، امیرشهاب. (۱۳۹۸). *واژگان ایرانی بر نام کشورهای جهان*. تهران: کانون نشر علوم.
- کیشه‌خاله، محرم، ملیحی، شهرروز. (۱۳۹۵). بررسی جای‌نام‌های بخش اسالم شهرستان تالش. *پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی*. ۱۱، ۹۷-۱۱۴. doi: 10.22067/JLS.V42I2.4190
- مدرسی، یحیی. (۱۳۸۴). *درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان*. تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- مولایی کوهبنانی، حامد، اورکی، ابوذر و ایران‌پور، فائزه. (۱۴۰۳). مطالعه زبان‌شناختی جای‌نام کشورهای اروپایی. *فصلنامه علمی - پژوهشی زبان‌شناسی/اجتماعی*. ۷(۴)، ۱-۲۳. doi: 10.30473/IL.2024.71515.1651

- Agyekum, K. (2006). The Sociolinguistics of Akan personal names. *Nordic Journal of african Studies*. 15(2). PP 206-235.
- AL-Zumor, A. (2009). A socio- cultural and linguistics analysis of Yemeni Arabic personal names. *GEMA online Journal of language studies*, 2, 15-27.
- Baygabulov, K. Nigmatov, A. Mirackmalov, M. Karakulov, N. (2019). Toponymic Analysis of World Countries: Degree of Learning, Toponymic Classification and Natural Geographical Aspects. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. 8 (4). PP 814-819.
- Bramwell, E.S. (2012) *Naming in Society: a Cross-Cultural Study of Five Communities in Scotland* : Ph.D Dissertation . The University of Glasgow.
- Burns, A. (2015). *Field- names of North –East Scotland: A socio-onomastic study* (Unpublished doctoral dissertation). University of Glasgow.
- Crystal, D. (2008). *Dictionary of linguistics and phonetics*. Oxford: Blackwell.
- Ekwall. E. (1991). *The Concise Oxford Dictionary of English Place names*. 4th edition. Oxford: Oxford University Press.
- Everett-Heath, J. (2020). *The concise Oxford dictionary of the world place-names*. 6th edition. Oxford: Oxford University Press.
- Farkas, T. (2015). Changing Names as Abolishing the Difference: Personal Names as Ethnic Symbols, Characteristics of Surname Changes and the Magyarization of Surnames in Hungary.
- Kehl, F. (1971). Chinese Nicknaming Behaviour : A Sociolinguistic Pilot Study , *Journal studies*, 9.
- Labav, W. (1972) *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania press.
- Raper, P. Moller, L. (2014). *Dictionary of Southern African Place Names*. UK: Jonathan Ball.
- Ven langendonck, W. (2007). *Theory and typology of proper names* (Trends in Language Berlin: Mouton de Gruyter).
- Zelinsky, W. (1970) Cultural variation in personal names patterns in the Eastern United States. *Annals of the Association of American Geographers*, 60(4), 743-769.